

ΑΠΟΦΑΣΗ ΤΟΥ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟΥ (έκτο τμήμα)
της 7ης Φεβρουαρίου 1991 *

Στην υπόθεση C-227/89,

που έχει ως αντικείμενο αίτηση του Sozialgericht Stuttgart προς το Δικαστήριο, κατ' εφαρμογήν του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, με την οποία ζητείται, στο πλαίσιο της διαφοράς που εκκρεμεί ενώπιον του αιτούντος δικαστηρίου μεταξύ

Ludwig Rönfeldt, κατοίκου Στουτγάρδης,

και

Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, με έδρα το Βερολίνο,

η έκδοση προδικαστικής απόφασεως ως προς την ερμηνεία του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73),

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

συγκείμενο από τους G. F. Mancini, Πρόεδρο του έκτου τμήματος, T. F. O'Higgins, M. Díez de Velasco, K. N. Κακούρη, F. A. Schockweiler, δικαστές,

γενικός εισαγγελέας: M. Darmon

γραμματέας: M. V. Di Bucci, υπάλληλος διοικήσεως,

λαμβάνοντας υπόψη τις γραπτές παρατηρήσεις που κατέθεσαν:

— ο Rönfeldt, προσφεύγων της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενος από τον δικηγόρο Στουτγάρδης A. Klinger,

* Γλώσσα διαδικασίας: η γερμανική.

- το Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, καθού της κύριας δίκης, εκπροσωπούμενο από τον T. Herrmann, Leitender Verwaltungsdirektor,
- το Συμβούλιο των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενο από τη M. Agrio, υπάλληλο διοικήσεως στη νομική υπηρεσία,
- η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, εκπροσωπούμενη από την K. Banks, μέλος της νομικής της υπηρεσίας, επικουρούμενη από τον B. Schulte, του Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Sozialrecht,

έχοντας υπόψη την έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση,

αφού άκουσε τις προφορικές παρατηρήσεις του Bundesversicherungsanstalt, εκπροσωπούμενου από τον Holger Möbius, Verwaltungsobererrat, του Συμβουλίου, εκπροσωπούμενου από τον R. Frohn, μέλος της νομικής του υπηρεσίας, και τη M. Agrio, και της Επιτροπής, εκπροσωπούμενης από τον B. Schulte, κατά τη συνεδρίαση της 25ης Οκτωβρίου 1990,

αφού άκουσε τον γενικό εισαγγελέα που ανέπτυξε τις προτάσεις του κατά τη συνεδρίαση της 12ης Δεκεμβρίου 1990,

εκδίδει την ακόλουθη

Απόφαση

- 1 Με Διάταξη της 9ης Φεβρουαρίου 1989, η οποία περιήλθε στο Δικαστήριο στις 18 Ιουλίου 1989, το Sozialgericht Stuttgart υπέβαλε, δυνάμει του άρθρου 177 της Συνθήκης ΕΟΚ, προδικαστικό ερώτημα ως προς την ερμηνεία των διατάξεων του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως στους μισθωτούς, στους μη μισθωτούς και στα μέλη των οικογενειών τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας (ΕΕ ειδ. έκδ. 05/001, σ. 73), και των άρθρων 48, παράγραφος 2, και 51 της Συνθήκης ΕΟΚ.

- 2 Το ερώτημα αυτό ανέκυψε στο πλαίσιο διαφοράς μεταξύ του Rönfeldt και του Bundesversicherungsanstalt für Angestellte (Ομοσπονδιακού Ταμείου Ασφαλίσεως Υπαλλήλων) σχετικής με τον υπολογισμό της συντάξεως γήρατος.
- 3 Ο Rönfeldt, γερμανός υπήκοος, κάτοικος της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας, κατέβαλε εισφορές, στο πλαίσιο του γερμανικού συστήματος ασφαλίσεως για συντάξεις γήρατος, από το 1941 έως το 1957. Εργάστηκε κατόπιν στη Δανία μέχρι το 1971, περίοδο κατά την οποία κατέβαλε εισφορές στο δανικό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως. Από του έτους αυτού εργάστηκε στη Γερμανία και υπήχθη στο σύστημα υποχρεωτικής ασφαλίσεως.
- 4 Όπως προκύπτει από τη δικογραφία, η ηλικία συνταξιοδότησεως δεν είναι ίδια στη Δανία και στη Γερμανία. Στο πρώτο από τα κράτη αυτά, η ηλικία συνταξιοδότησεως είναι το 67ο έτος, ενώ στο δεύτερο, το 65ο έτος με δυνατότητα πρόωρης συνταξιοδότησεως στο 63ο έτος. Πράγματι, κατά το άρθρο 25 του Angestelltenversicherungsgesetz (νόμου περί συστήματος κοινωνικής ασφαλίσεως των υπαλλήλων):
- « 1) Χορηγείται, κατόπιν αιτήσεως, σύνταξη γήρατος στον ασφαλισμένο ο οποίος έχει συμπληρώσει το 63ο έτος της ηλικίας του (...) εφόσον έχει συμπληρωθεί η προβλεπόμενη στην παράγραφο 7, πρώτη φράση, περίοδος αναμονής.
- (...)
- 7) (...) η περίοδος αναμονής ολοκληρώνεται εφόσον έχει συμπληρωθεί περίοδος ασφαλίσεως 35 ετών που περιλαμβάνει τουλάχιστον 180 ημερολογιακούς μήνες (...) »
- 5 Λίγο πριν συμπληρώσει την ηλικία των 63 ετών ο Rönfeldt προέβη στις απαιτούμενες ενέργειες προκειμένου να του επιτραπεί η πρόωρη συνταξιοδότηση, όπως προβλέπει η γερμανική νομοθεσία. Ωστόσο, οι ενέργειές του αυτές δεν τελεσφόρησαν διότι, κατά το Ομοσπονδιακό Ταμείο Ασφαλίσεως Υπαλλήλων, οι εισφορές που είχε καταβάλει στη Δανία δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη για τον υπολογισμό της συντάξεως που

δικαιούται στη Γερμανία πριν ο αιτών συμπληρώσει το γενικό και νόμιμο όριο ηλικίας που προβλέπει η δανική νομοθεσία, δηλαδή το 67ο έτος της ηλικίας του.

- 6 Ο Rönfeldt προσέβαλε την απόφαση αυτή ενώπιον του Sozialgericht Stuttgart ισχυριζόμενος ότι, ανεξαρτήτως της ηλικίας συνταξιοδότησεως που προβλέπει η δανική νομοθεσία, οι περίοδοι εισφορών που είχε συμπληρώσει στη Δανία πρέπει να ληφθούν υπόψη για τον υπολογισμό της γερμανικής συντάξεως. Προς στήριξη του επιχειρήματός του αυτού επικαλέστηκε τη σύμβαση περί κοινωνικής ασφαλίσεως που συνάφθηκε μεταξύ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και του Βασιλείου της Δανίας στις 14 Αυγούστου 1953 και προέβλεπε ότι οι συμπληρούμενες στη Δανία περίοδοι ασφαλίσεως λαμβάνονται υπόψη όχι μόνο για τη συμπλήρωση της περιόδου αναμονής, αλλά και για τον υπολογισμό της γερμανικής συντάξεως γήρατος.
- 7 Ο καθού οργανισμός υποστήριξε ότι οι περίοδοι ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί στη Δανία δεν μπορούν να ληφθούν υπόψη παρά μόνο για τον καθορισμό της περιόδου αναμονής και των προϋποθέσεων από τις οποίες εξαρτάται η θεμελίωση του δικαιώματος συντάξεως. Προσέθεσε ότι ο προσφεύγων δεν μπορεί να επικαλείται την προαναφερθείσα γερμανοδανική σύμβαση, καθόσον οι κοινοτικοί κανονισμοί περί κοινωνικής ασφαλίσεως έχουν αντικαταστήσει τις συμβάσεις που είχαν συναφθεί μεταξύ κρατών μελών.
- 8 Στη Διάταξη παραπομπής το Sozialgericht διατυπώνει, καταρχάς, αμφιβολίες ως προς το κύρος, έναντι του κοινοτικού δικαίου, εκείνων των διατάξεων της νομοθεσίας των κρατών μελών που καθορίζουν διαφορετικά όρια ηλικίας για τη χορήγηση των αντιστοίχων παροχών γήρατος.
- 9 Ενόψει αυτών των αμφιβολιών το εθνικό δικαστήριο ανέστειλε τη διαδικασία και υπέβαλε στο Δικαστήριο το ακόλουθο προδικαστικό ερώτημα:

« Είναι οι συνδυασμένες διατάξεις του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 και του άρθρου 25 του Angestelltenversicherungsgesetz (νόμου περί ασφαλίσεως των υπαλλήλων) σύμφωνες προς το άρθρο 48, παράγραφος 2, και το άρθρο 51 της Συνθήκης ΕΟΚ; »

- 10 Στην έκθεση για την επ' ακροατηρίου συζήτηση αναπτύσσονται λεπτομερώς τα πραγματικά περιστατικά της υποθέσεως, η εξέλιξη της διαδικασίας και οι γραπτές παρατηρήσεις που κατατέθηκαν στο Δικαστήριο. Τα στοιχεία αυτά της δικογραφίας δεν επαναλαμβάνονται κατωτέρω παρά μόνο καθόσον απαιτείται για τη συλλογιστική του Δικαστηρίου.
- 11 Πρέπει, καταρχάς, να τονιστεί ότι, στο πλαίσιο του άρθρου 177 της Συνθήκης, δεν απόκειται στο Δικαστήριο να αποφαινεται ως προς το ασυμβίβαστο διατάξεων ενός εθνικού νόμου με τη Συνθήκη. Αντιθέτως, το Δικαστήριο είναι αρμόδιο να παρέχει στο εθνικό δικαστήριο όλα εκείνα τα στοιχεία ερμηνείας του κοινοτικού δικαίου που του παρέχουν τη δυνατότητα να αποφανθεί επί του εν λόγω ασυμβίβαστου στο πλαίσιο της εκδικάσεως της υποθέσεως της οποίας έχει επιληφθεί.
- 12 Σχετικά με τις αμφιβολίες που διατύπωσε το εθνικό δικαστήριο ως προς το ασυμβίβαστο με το κοινοτικό δίκαιο διατάξεων της εθνικής νομοθεσίας οι οποίες καθορίζουν διαφορετικά όρια ηλικίας συνταξιοδότησεως, επιβάλλεται να τονιστεί ότι, κατά πάγια νομολογία (βλ., ιδίως, απόφαση της 15ης Ιουλίου 1988, *Bogowitz*, 21/87, Συλλογή 1988, σ. 3715, σκέψη 23), ο κανονισμός 1408/71 δεν έχει διαμορφώσει ένα κοινό σύστημα κοινωνικής ασφαλίσεως, αλλά αφήνει άθικτα τα διάφορα εθνικά συστήματα. Όπως έχει επανειλημμένα υπογραμμίσει το Δικαστήριο (βλ., ιδίως, απόφαση της 15ης Ιανουαρίου 1986, *Pinna*, 41/84, Συλλογή 1986, σ. 1, σκέψη 20), το άρθρο 51 επιτρέπει τη διατήρηση των διαφορών μεταξύ των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως των κρατών μελών και, κατά συνέπεια, μεταξύ των δικαιωμάτων των προσώπων που εργάζονται σ' αυτά. Επομένως, οι ουσιαστικές και διαδικαστικές διαφορές μεταξύ των συστημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως κάθε κράτους μέλους δεν επηρεάζονται από το άρθρο 51 της Συνθήκης.
- 13 Ως προς το αν λαμβάνονται υπόψη περίοδοι ασφαλίσεως που οι εργαζόμενοι έχουν συμπληρώσει σε άλλα κράτη μέλη, είναι αληθές ότι κατά τα άρθρα 16 και 17 της συμβάσεως περί κοινωνικής ασφαλίσεως που συνάφθηκε μεταξύ της Ομοσπονδιακής Δημοκρατίας της Γερμανίας και του Βασιλείου της Δανίας στις 14 Αυγούστου 1953, οι Γερμανοί που έχουν συμπληρώσει περιόδους παραμονής στη Δανία και περιόδους ασφαλίσεως στη Γερμανία μπορούν να ζητήσουν να ληφθούν υπόψη, για τον υπολογισμό της γερμανικής συντάξεως γήρατος, οι περίοδοι παραμονής που έχουν συμπληρώσει στη Δανία μέχρι του ορίου των 15 ετών.

- 14 Ωστόσο, όπως προκύπτει από το άρθρο 6 του προαναφερθέντος κανονισμού 1408/71, ο εν λόγω κανονισμός αντικαθιστά, στο πλαίσιο του πεδίου προσωπικής και καθ' ύλην εφαρμογής του και υπό την επιφύλαξη των διατάξεων των άρθρων 7, 8 και 46, παράγραφος 4, κάθε σύμβαση κοινωνικής ασφαλίσεως που δεσμεύει δύο ή περισσότερα κράτη μέλη. Δεδομένου ότι οι προαναφερθείσες διατάξεις της γερμανοδανικής συμβάσεως δεν περιλαμβάνονται στις ανωτέρω ρητές επιφυλάξεις, δεν έχουν πλέον εφαρμογή επί των παροχών που χορηγούνται μετά την εφαρμογή στη Δανία του κανονισμού 1408/71. Συνεπώς, οι διατάξεις αυτές της γερμανοδανικής συμβάσεως έχουν αντικατασταθεί, από 1ης Απριλίου 1973, από τους κανόνες του κοινοτικού δικαίου που περιέχονται στον προαναφερθέντα κανονισμό.
- 15 Συνεπώς, επιβάλλεται να εξεταστεί εάν και πώς το κοινοτικό δίκαιο ορίζει το πώς να λαμβάνονται υπόψη περίοδοι ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί στη Δανία και εισφορές που έχουν καταβληθεί στην εν λόγω χώρα, προτού ο κανονισμός 1408/71 αρχίσει να ισχύει στη χώρα αυτή, από της προσχωρήσεώς της στις Κοινότητες, προκειμένου για χορήγηση συντάξεως γήρατος σε άλλο κράτος μέλος.
- 16 Επιβάλλεται, σχετικώς, να τονιστεί ότι, πρώτον, κατά το άρθρο 94, παράγραφος 2, του προαναφερθέντος κανονισμού 1408/71, « κάθε περίοδος ασφαλίσεως, καθώς και, κατά περίπτωση, κάθε περίοδος απασχολήσεως ή κατοικίας η οποία πραγματοποιήθηκε υπό τη νομοθεσία κράτους μέλους προ της 1ης Οκτωβρίου 1972 ή προ της ημερομηνίας εφαρμογής του παρόντος κανονισμού στο έδαφος του κράτους μέλους αυτού λαμβάνεται υπόψη για τον προσδιορισμό των δικαιωμάτων που γεννώνται σύμφωνα με τις διατάξεις του παρόντος κανονισμού ». Κατά συνέπεια, στην υπόθεση της κύριας δίκης, για τον καθορισμό των συνταξιοδοτικών δικαιωμάτων στη Γερμανία, πρέπει επίσης να ληφθούν υπόψη οι περίοδοι ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν δυνάμει της δανικής νομοθεσίας πριν ο προαναφερόμενος κανονισμός τεθεί σε ισχύ στη Δανία.
- 17 Επιβάλλεται, επίσης, να τονιστεί ότι το άρθρο 45 του κανονισμού 1408/71 επιβάλλει στους οικείους φορείς των κρατών μελών, κατά τη νομοθεσία των οποίων η κτήση, διατήρηση ή ανάκτηση του δικαιώματος παροχών εξαρτάται από τη συμπλήρωση περιόδων ασφαλίσεως, να λαμβάνουν υπόψη τις περιόδους ασφαλίσεως που έχουν συμπληρωθεί υπό τη νομοθεσία άλλου κράτους μέλους, ως εάν επρόκειτο για περιόδους που συμπληρώθηκαν υπό τη νομοθεσία που εφαρμόζουν οι αντίστοιχοι φορείς.

- 18 Πρέπει, ωστόσο, να προστεθεί, σχετικά με τον υπολογισμό του ποσού της συντάξεως, ότι, αντιθέτως, κατά το άρθρο 46 του ίδιου κανονισμού, κάθε αρμόδιος φορέας καθορίζει, κατά τις διατάξεις της νομοθεσίας που εφαρμόζει, το ύψος της παροχής που αντιστοιχεί στη συνολική διάρκεια των περιόδων ασφαλίσεως που πρέπει να λαμβάνονται υπόψη δυνάμει της εν λόγω νομοθεσίας.
- 19 Συνεπώς, κατά τον προαναφερόμενο κανονισμό 1408/71, και όσον αφορά την αύξηση του ποσού της συντάξεως, δεν επιβάλλεται ο συνυπολογισμός των περιόδων που συμπληρώθηκαν σε ένα ή περισσότερα άλλα κράτη μέλη με τις περιόδους εισφορών που συμπληρώθηκαν στο κράτος μέλος στο οποίο ζητείται η χορήγηση της συντάξεως. Συνεπώς, οι περίοδοι ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν σε διάφορα κράτη μέλη συνυπολογίζονται μόνο προκειμένου να θεμελιώσουν δικαίωμα συντάξεως.
- 20 Κατά συνέπεια, αντιθέτως προς τη ρύθμιση που προβλέπει η προαναφερθείσα γερμανοδανική σύμβαση, οι περίοδοι ασφαλίσεως που συμπληρώθηκαν στη Δανία δεν μπορούν να λαμβάνονται υπόψη βάσει του προαναφερθέντος κανονισμού 1408/71 για τον υπολογισμό του ποσού της συντάξεως, δεδομένου ότι το εν λόγω ποσό καθορίζεται κατ' αναλογία των περιόδων που συμπληρώθηκαν υπό τη γερμανική νομοθεσία. Κατά συνέπεια, ο προσφεύγων χάνει πλεονεκτήματα κοινωνικής ασφαλίσεως που του παρείχε η διμερής σύμβαση την οποία είχαν συνάψει τα εν λόγω δύο κράτη.
- 21 Υπό το πρίσμα αυτό, το ερώτημα του Sozialgericht Stuttgart πρέπει να vonηθεί υπό την έννοια ότι θέτει το ζήτημα του συμβιβαστού με τα άρθρα 48, παράγραφος 2, και 51 της Συνθήκης της απώλειας πλεονεκτημάτων κοινωνικής ασφαλίσεως που υφίστανται οι ενδιαφερόμενοι εργαζόμενοι από τη μη δυνατότητα εφαρμογής συμβάσεων που έχουν συναφθεί μεταξύ κρατών μελών λόγω της θέσεως σε ισχύ του κανονισμού 1408/71.
- 22 Πρέπει να τονιστεί ότι στην απόφαση της 7ης Ιουνίου 1973, Walder, σκέψεις 6 και 7 (32/72, Slg. 1973, σ. 599), που αφορούσε την ερμηνεία των άρθρων 6 και 7 του κανονισμού 1408/71, το Δικαστήριο υπογράμμισε ότι από τις διατάξεις αυτές προκύπτει σαφώς ότι η αντικατάσταση των διατάξεων των συμβάσεων περί κοινωνικής ασφαλίσεως που είχαν συναφθεί μεταξύ κρατών μελών από τις διατάξεις του κανονισμού έχει επιτακτικό χαρακτήρα και δεν επιδέχεται καμία εξαίρεση, εκτός από τις περιπτώσεις που ρητώς μνημονεύονται στον κανονισμό.

- 23 Ωστόσο, πρέπει να εξεταστεί αν η αντικατάσταση αυτή, όταν έχει ως συνέπεια να θέτει τους εργαζομένους, ως προς ορισμένα δικαιώματά τους, σε θέση λιγότερο ευνοϊκή συγκριτικά με το προηγούμενο σύστημα, συμβιβάζεται με την αρχή της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων που θεσπίζουν τα άρθρα 48 έως 51 της Συνθήκης.
- 24 Επιβάλλεται, σχετικώς, να υπογραμμιστεί ότι οι διατάξεις του κανονισμού 1408/71, που θεσπίστηκαν κατ' εφαρμογήν του άρθρου 51 της Συνθήκης, πρέπει να ερμηνεύονται λαμβανομένου υπόψη του σκοπού του άρθρου αυτού, το οποίο επιδιώκει τη διασφάλιση της όσο το δυνατόν πληρέστερης ελεύθερης κυκλοφορίας των διακινούμενων εργαζομένων, αρχή που συνιστά ένα από τα θεμέλια της Κοινότητας.
- 25 Πράγματι, το άρθρο 51 επιβάλλει στο Συμβούλιο την υποχρέωση να λάβει, στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης, όλα τα απαιτούμενα μέτρα για την επίτευξη της ελεύθερης κυκλοφορίας των εργαζομένων διασφαλίζοντας, για τη θεμελίωση και διατήρηση δικαιώματος παροχών και για τον υπολογισμό του ποσού των παροχών, τον συνυπολογισμό όλων των περιόδων που λαμβάνονται υπόψη δυνάμει των διαφόρων εθνικών νομοθεσιών.
- 26 Πρέπει, σχετικώς, να τονιστεί ότι κατά τη νομολογία του Δικαστηρίου (βλ., ιδίως, αποφάσεις της 24ης Οκτωβρίου 1975, *Petroni*, 24/75, Slg. 1975, σ. 1149, σκέψη 13· της 23ης Φεβρουαρίου 1986, *De Jong*, 254/84, Συλλογή 1986, σ. 671, σκέψη 15· και της 14ης Δεκεμβρίου 1989, *Dammer*, 168/88, Συλλογή 1989, σ. 4553, σκέψη 21), ο σκοπός των άρθρων 48 έως 51 της Συνθήκης δεν θα μπορούσε να επιτευχθεί εάν, λόγω της ασκήσεως του δικαιώματός τους να κυκλοφορούν ελεύθερα, οι εργαζόμενοι στερούνταν πλεονεκτήματα στον τομέα της κοινωνικής ασφάλισης που τους παρέχει, εν πάση περιπτώσει, και μόνη η νομοθεσία κράτους μέλους. Στην απόφαση της 9ης Ιουλίου 1980, *Gravina*, σκέψη 7 (807/79, Slg. 1980, σ. 2205), το Δικαστήριο έκρινε ότι η εφαρμογή της κοινοτικής κανονιστικής ρυθμίσεως δεν μπορεί να έχει ως συνέπεια τη μείωση των χορηγούμενων δυνάμει της νομοθεσίας ενός και μόνον κράτους μέλους παροχών.
- 27 Η έννοια της νομολογίας αυτής είναι ότι ως παροχές χορηγούμενες δυνάμει της νομοθεσίας ενός κράτους μέλους πρέπει να νοηθούν τόσο οι παροχές που προβλέπονται από μόνη την εθνική νομοθεσία, που θεσπίζουν τα εθνικά νομοθετικά όργανα, όσο και οι παροχές που απορρέουν από διατάξεις διεθνών συμβάσεων περί κοινωνικής ασφάλισης που ισχύουν μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών μελών και έχουν ενσωματωθεί

στην εθνική τους νομοθεσία οι οποίες συνεπάγονται τη διαμόρφωση μιας περισσότερο ευνοϊκής καταστάσεως, για τον ενδιαφερόμενο εργαζόμενο, σε σύγκριση με εκείνη που απορρέει από την κοινοτική κανονιστική ρύθμιση.

- 28 Διαφορετική ερμηνεία της προαναφερθείσας νομολογίας, που θα έτεινε στο να μη λαμβάνονται υπόψη οι διατάξεις συμβάσεων που έχουν συναφθεί μεταξύ κρατών μελών και συνεπάγονται για τους εργαζομένους πλεονεκτήματα μεγαλύτερα εκείνων που απορρέουν από την κοινοτική κανονιστική ρύθμιση, θα συνεπαγόταν σημαντικό περιορισμό των σκοπών του άρθρου 51, καθόσον η κατάσταση του εργαζομένου που ασκεί το δικαίωμά του να κυκλοφορεί ελεύθερα θα ήταν λιγότερο ευνοϊκή από την κατάσταση του ιδίου εργαζομένου εάν αυτός δεν είχε ασκήσει το δικαίωμά του περί ελεύθερης κυκλοφορίας.
- 29 Από τις ανωτέρω σκέψεις προκύπτει ότι η απάντηση που πρέπει να δοθεί στο προδικαστικό ερώτημα είναι ότι τα άρθρα 48, παράγραφος 2, και 51 της Συνθήκης έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν την απώλεια κοινωνικοασφαλιστικών πλεονεκτημάτων την οποία θα προκαλούσε για τους ενδιαφερόμενους μισθωτούς η μη δυνατότητα εφαρμογής, κατόπιν της ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού 1408/71 του Συμβουλίου, των συμβάσεων που ίσχυαν μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών μελών και είχαν ενσωματωθεί στην εθνική τους νομοθεσία.

Επί των δικαστικών εξόδων

- 30 Τα έξοδα στα οποία υποβλήθηκαν το Συμβούλιο και η Επιτροπή των Ευρωπαϊκών Κοινοτήτων, που υπέβαλαν παρατηρήσεις στο Δικαστήριο, δεν αποδίδονται. Δεδομένου ότι η διαδικασία έχει ως προς τους διαδίκους της κύριας δίκης τον χαρακτήρα παρεμπιπτόντος που ανέκυψε ενώπιον του εθνικού δικαστηρίου, σ' αυτό εναπόκειται να αποφανθεί επί των δικαστικών εξόδων.

Για τους λόγους αυτούς,

ΤΟ ΔΙΚΑΣΤΗΡΙΟ (έκτο τμήμα),

κρίνοντας επί του ερωτήματος που του υπέβαλε το Sozialgericht Stuttgart με Διάταξη της 9ης Φεβρουαρίου 1989 αποφαινεται:

Τα άρθρα 48, παράγραφος 2, και 51 της Συνθήκης έχουν την έννοια ότι δεν επιτρέπουν την απώλεια κοινωνικοασφαλιστικών πλεονεκτημάτων την οποία θα προκαλούσε για τους ενδιαφερόμενους μισθωτούς η μη δυνατότητα εφαρμογής, κατόπιν της ενάρξεως της ισχύος του κανονισμού (ΕΟΚ) 1408/71 του Συμβουλίου, της 14ης Ιουνίου 1971, περί εφαρμογής των συστημάτων κοινωνικής ασφάλισης στους μισθωτούς και στις οικογένειές τους που διακινούνται εντός της Κοινότητας, των συμβάσεων που ίσχυαν μεταξύ δύο ή περισσότερων κρατών μελών και είχαν ενσωματωθεί στην εθνική τους νομοθεσία.

Mancini

O'Higgins

Diez de Velasco

Κακούρης

Schockweiler

Δημοσιεύθηκε σε δημόσια συνεδρίαση στο Λουξεμβούργο στις 7 Φεβρουαρίου 1991.

Ο Γραμματέας

J.-G. Giraud

Ο Πρόεδρος του έκτου τμήματος

G. F. Mancini